

13. veebruar 2024

Lahend taotluste 16760/22, 16849/22, 16850/22 jt kohta - usuvabadus ja diskrimineerimiskeeld

Executief van de Moslims van België ja teised vs. Belgia

Artiklid 9-1 ja 14

Asjaolud

Üks Flaami piirkond kehtestas 2017. aasta juulist ja üks Valloonia piirkond 2018. aasta oktoobrist dekreedid, millega keelati loomade tapmine ilma eelneva uimastamiseta, nähes samas ette pöörduva uimastamise rituaalseks tapmiseks. 2018. ja 2019. aastal esitasid kaebajad (Belgias moslemeid, Belgia moslemiusku ja juudi usku esindavad organisatsioonid) nende dekreetide peale konstitutsioonikohtusse tühistamishagi. Konstitutsioonikohus esitas Flandria dekreediga seotud kohtuasjas Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotluse. Euroopa Kohus (suurkoda) leidis 17. detsembri 2020. aasta otsuses ([C-336/19](#)), et pöörduva uimastamisprotsessi rakendamine, mis tõenäoliselt ei põhjutanud looma surma, on kooskõlas põhiõiguste harta artikli 10 lõikega 1 mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabaduse osas. Konstitutsioonikohus jättis 2021. aasta septembris kahes määruses kaebajate tühistamiskaebused rahuldamata.

EIK-sse pöördudes tuginesid kaebajad artiklile 9 ja 14 ning leidsid, et kõnealune keeld sekkub põhjendamatult nende usuvabadusse ning, et neid on diskrimineeritud.

EIK seisukohad

Taotluste vastuvõetavus

EIK lükkas tagasi kaks taotlust (16871/22 ja 17314/22), mille esitasid kaks Bruxelles-Capitale'i piirkonnas elavat isikut, kus tapmine ilma uimastamiseta ei olnud keelatud, kuna need kaebajad ei kuulunud rühma, keda see keeld otseselt mõjutas.

Artikkel 9

EIK leidis, et kaebajate usuvabadusse oli sekkutud ja see oli ette nähtud õigusaktidega, nimelt Flaami ja Valloonia dekreetidega.

Seoses sellega, kas sekkumisel oli legitiimne eesmärk, märkis EIK, et see oli esimene kord, kui ta pidi otsustama küsimuses, kas loomade heaolu kaitset saab seostada mõne konventsiooni artiklis 9 nimetatud eesmärgiga.

Konventsiooni artikkel 9 ei sisalda selgesõnalist viidet loomade heaolu kaitsele nende legitiimsete eesmärkide ammendavas loetelus, mis võiksid õigustada sekkumist usuvabadusse. Siiski leidis EIK, et avaliku moraali kaitset, millele viitab artikkel 9, ei saa mõista nii, et see on mõeldud üksnes inimväärikuse kaitsmiseks inimestevahelistes suhetes. Konventsioon ei ole ükskõikne selle kaitse alla kuuluvate üksikisikute elukeskkonna ja eriti loomade suhtes, kelle kaitset EIK on juba varem käsitlenud. Sellest tulenevalt ei saa konventsiooni tõlgendada arvestamata loomade kannatusi.

Rõhutades, et mõiste “moraal” on oma olemuselt evolutsiooniline, ei näinud EIK põhjust minna vastuollu Euroopa Kohtu ja konstitutsioonikohtuga, miss mõlemad leidsid, et loomade heaolu kaitse

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

on eetiline väärtus, millele tänapäeva demokraatlikud ühiskonnad omistavad üha suuremat tähtsust. Sellest tulenevalt leidis EIK, et loomade heaolu kaitset saab seostada avaliku moraali mõistega, mis kujutab endast legitiimset eesmärki konventsiooni artikli 9 tähenduses.

Seoses sellega, kas sekkumine oli demokraatlikus ühiskonnas vajalik, leidis EIK, et sellistel asjaoludel nagu käesolev juhtum, mis ühelt poolt puudutas riigi ja religioonide vahelisi suhteid ning milles liikmesriikides puudus ühtne konsensus, tuleb liikmesriikide ametiasutustele jätta kaalutlusruum, mis ei saa olla kitsas. Sellega seoses on eriti oluline riiklikul tasandil võetud meetme vajalikkuse üle teostatava parlamentaarse ja kohtuliku kontrolli kvaliteet.

Seoses parlamentaarse kontrolli kvaliteediga märkis EIK, et dekreedid võeti vastu pärast ulatuslikke konsultatsioone erinevate usurühmade esindajate, veterinaararstide ja loomakaitseühingutega. Piirkondlikud seadusandlikud kogud olid püüdnud kaaluda konkureerivaid õigusi ja huve nõuetekohaselt analüütilises seadusandlikus protsessis. Õigusaktide koostamise ajaloost oli näha, et Flaami ja Valloonia seadusandjate otsused olid sõnaselgelt põhjendatud usuvabaduse nõuete valguses, kuna nad olid uurinud meetme mõju sellele vabadusele ja eelkõige viinud läbi pika proportsionaalsuse analüüsi.

EIK ei tuvastanud artikkel 9 rikkumist käesolevas asjas.

Artikkel 14

Seoses kaebajate olukorraga juudi ja moslemi usklikena võrreldes jahimeeste ja kalurite omaga, märkis EIK, et ei ole näidatud, et juudi ja moslemi usklikud oleksid sarnases või asjakohases olukorras jahimeeste ja kalurite omaga. EIK viitas selles osas Euroopa Kohtu seisukohtadele.

Seoses kaebajate olukorraga juutide ja moslemitest usklikena võrreldes kogu elanikkonna olukorraga, kelle suhtes ei kehtinud religioossed toitumiseeskirjad, märkis EIK, et dekreedid nägid konkreetselt ette alternatiivse tapmismeetodi - pöörduva uimastamise rituaalseks tapmiseks. Seega ei olnud käesolevas asjas kahtlust, et erinevate olukordade käsitlemise viisis ei tehtud vahet.

EIK leidis, et artiklit 14 koos artikliga 9 ei ole rikutud.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

13. veebruar 2024

Lahend 3324/19 - õiglane kohtupidamine

Mehmet Zeki Doğan vs. Türki (nr 2)

Artikkel 6-1

Asjaolud

2010. aastal alustati kaebaja suhtes kriminaalmenetlust uuesti pärast EIK-i otsust, millega tuvastati konventsiooni artikli 6 lõigete 1 ja 3 punkti c rikkumine, kuna tal puudus juurdepääs advokaadile 1998. aastal politsei vahi all viibimise ajal.

14. veebruaril 2013 jättis esimese astme kohus jõusse tema varasema süüdimõistmise katses häirida või õõnestada põhiseaduslikku korda endise kriminaalkoodeksi artikli 146 alusel ja kinnitas talle

määratud eluaegse vangistuse. Kassatsioonikohus jättis selle otsuse jõusse ja kaebaja hilisem individuaalne taotlus konstitutsioonikohtule jäeti vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 6 ning kaebas selle üle, et ta ei saanud peale EIK otsust õiglast kohtupidamist. Kaebaja märkis, et siseriiklikud kohtud võtsid tema suhtes otsuse tegemisel arvesse tõendeid, mis saadi kaassüüdistavatelt sunniviisiliselt ja mille nad olid andnud advokaadi puudumisel.

EIK seisukohad

Artikkel 6-1

(a) Uurimise ulatus

EIK märkis, et kuigi kõik artiklis 6 sätestatud kriminaalmenetluse tagatised on täielikult kohaldatavad taaslustatud menetluse suhtes, hõlmab EIK uurimine artikli 6 lõike 1 osas käesolevas asjas üksnes konkreetseid aspekte, millega seoses kaebaja on esitanud kaebuse. Nimelt seda, et esimese astme kohus kasutas kaebaja kahe kaassüüdistatava (V.Ç ja M.K) väidetavalt sunniviisiliselt ja ilma advokaadi juuresolekuta saadud ütlusi. Sellegipoolest märkis EIK, et ta võtab nõuetekohaselt arvesse kaebuse all olevate menetluslike puuduste mõju uuesti algatatud menetluse üldisele õiglusele.

(b) Kaebuse vastuvõetavus

(i) Kas EIK-il puudub konventsiooni artikli 46 alusel materiaalne jurisdiktsioon käesoleva taotluse läbivaatamiseks?

EIK jaatas jurisdiktsiooni olemasolu, sest kaebaja suhtes taasavati menetlus "uues asjas", mille kohta EIK ei ole varem otsust teinud. Sellest tulenevalt ei takistanud konventsiooni artikkel 46 EIK-il läbi vaatamast kaebaja uut kaebust, mis käsitles taaslustatud kriminaalmenetluse väidetavat ebaõiglust.

(ii) Artikli 6 lõike 1 kohaldatavus kriminaalvastutuse taasavanemisel

Võttes arvesse menetluse uuendamist esimese astme kohtus ja võttes arvesse esimese astme kohtu hinnangu olemust, samuti kaebaja kaebust menetluse õigluse kohta järeldas EIK, et artikli 6 tagatised olid menetluse suhtes kohaldatavad tervikuna vähemalt alates esimese astme kohtu 10. mai 2011. aasta otsusest, kus tunnistati kaebaja taasavamise taotlus vastuvõetavaks. See otsus, mille järel menetlus taaslustati, oli tõenäoliselt otsustav kriminaalsüüdistuse kindlaksmääramisel, arvestades, et sellest hetkest alates pidi esimese astme kohus hindama varasemat süüdimõistvat otsust EIK otsuse valguses.

(iii) Kuuekuulise tähtaja väidetav eiramine

Menetlev kohus hindas kaebaja vastu esitatud kriminaalsüüdistust uuesti. Sellega seoses rõhutas EIK asjaolu, et taaslustatud kriminaalmenetluses tugines esimese astme kohus sõnaselgelt esimest korda V.Ç ja M.K ütlustele. Eelmine esimese astme kohus ja kassatsioonikohus ei olnud neid ütlusi/tõendeid tsiteerinud ega neile konkreetset tuginenud. Järelikult algas kuuekuuline tähtaeg nende avalduste kasutamist käsitleva kaebuse suhtes uuesti. Vastasel juhul võib tekkida õiguslünk, mis võimaldaks varasema kriminaalmenetluse käigus ilmnenu menetluslikku puudujääki kasutada näiliselt mõne teise puuduse kõrvaldamiseks.

EIK leidis, et kaebaja oli pärast konstitutsioonikohtu otsust oma kaebusega seoses siseriiklikud õiguskaitsevahendid nõuetekohaselt ammendanud ja esitas avalduse kuue kuu jooksul pärast seda

otsust. Järelikult, kuna ta oli järginud artikli 35 alusel sel ajal kehtinud kuuekuulist tähtaega, jäeti valitsuse vastuväide kuuekuulise tähtaja kohta rahuldamata.

(c) Seisukohad

Kaebaja väitis, et siseriiklikud kohtud kasutasid uuesti alustatud menetluses tema õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, kasutades tõendeid ja politsei ütlusi, mille andsid kaassüüdistatavad, kes olid samuti politsei vahi all ja ilma õigusabita.

Pärast mitut istungit uuesti alustatud kriminaalmenetluses otsustas menetlev kohus jätta jõusse kaebaja varasema süüdimõistmise ja sellest tuleneva eluaegse vangistuse. Sellega seoses näis, et esimese astme kohus näitas oma valmisolekut sisukalt asja menetleda, sest jäeti välja tõendid, mille kohta EIK tuvastas rikkumise. Samas kasutati kaebaja suhtes tõenditena V.Ç ja M.K ütlusi, mis olid saadud ilma advokaadi juuresolekuta. Seetõttu tekkis EIK-l küsimus, et kas menetlev kohus oli neid tõendeid nõuetekohaselt kontrollinud kooskõlas artikli 6 lõike 1 kohase õiglase kohtumenetluse nõuega. EIK ei saanud järeldada, et see nii oli.

Menetlev kohus tugines V.Ç ja M.K ütlustele, mille nad olid andnud politsei intervjuudes, mis sisaldasid muu hulgas kaebajat puudutavaid süüstavaid märkusi, hoolimata asjaolust, et nad olid need hiljem tagasi võtnud, kui nad ilmusid uurimiskohtuniku ette. Kuigi see tekitas kahtlusi nende ütluste õigsuses, ei püüdnud esimese astme kohus seda kahtlust hajutada. Lisaks ei ole V.Ç ega M.K ilmunud tunnistusi andma esimese astme kohtu ette menetluse üheski etapis. EIK märkis ka, et esimese astme kohus ei andnud hinnangut selle kohta, kas muud tõendid oleksid võinud olla piisavad kaebaja süü tuvastamiseks tema vastu esitatud süüdistuste osas. Sellistel asjaoludel ja kuna siseriiklikud kohtud ei olnud hinnanud kaebaja vastu algatatud kriminaalmenetluse üldist õiglust, ei saa valitsuse kinnitus teiste tõendite tugevuse kohta üksi tagada, et menetlus oleks ühtne ja „õiglane” nagu on nõutud artikli 6 lõikes 1.

EIK tuvastas artikkel 6-1 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Türgi peab kaebajale maksma 7800 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks.

Lahendile on lisatud eriarvamus kahe kohtuniku poolt.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)